

За акад. Лихачов в България

Светослав Диамандиев

Градската библиотека и къщата музей на Чудомир в Казанлък организираха през 2009 г. представяне на моята книга „Непознатите Кирил и Методий“, което се проведе в обществения дом на големия български писател и художник. Преди започването на процедурата бях поканен в кабинета на председателя Пеню Терзиев в знак на внимание. Там бяха и няколко местни интелектуалци. В разговора се чуха интересни неща, но особено ме впечатли казаното от един мой акран по повод негова среща с акад. Д.С.Лихачов. Поради напрежението ми, свързано с предстоящото събитие, не успях веднага да създам контакт с господина, но интересът към разговора му със световно известния учен се загнезди в съзнанието ми. След време успях да издира бившия преподавател по литература Йовчо Йовчев, за да се осъществи между нас великолепна интелектуална връзка с размяна на електронна поща и провеждане на телефонни разговори. Нещо повече, господинът се оказа състудент по славянска филология на моята голяма приятелка и благодетелка ст.н.с. Лиляна Грашева-Сарамандова. Разменихме си интересни писма, аз му изпратих някои от моите книги и т.н.

За гвоздеа на нашите отношения читателят ще добие впечатление от двете писма на г-н Йовчев, които прилагам. Преди години получих негово съгласие да ги публикувам, което използвам и сега. За съжаление телефонните му номера, с които разполагам се оказаха неактивни. В моя архив пазя оригиналните им, които тук съм преписал, за да отстраня редица технически недостатъци в тях. Той трудно се справяше с компютъра си и в притеснението си правеше много правописни грешки, които не бих искал да показвам.

За културния българин би представлявало интерес казаното от акад. Лихачов на г-н Йовчев при случайната им среща в София. Несъмнено в думите на учения се съдържа преценка за политическа преждвременност на очакваната от него висока оценка на българската древна култура, която се вижда в трудовете му с подходяща тематика (вж. статията ми „Културното влияние на България върху россите“ от сайта diamandievsv.com). В двете писма има всъщност още няколко интересни теми, които интелигентността на г-н Йовчев ми е поднесла като подарък, споделен тук с моите читатели.

Първо писмо от Йовчо Йовчев

От: „Йовчо Йовчев” <yovchev37@qbv.bg>
До: „Svetoslav Diamandiev” diamonds@mbox.contact.bg
Изпратено: 25 Септември 2009 г. 21:51
Относно: Отговори

Уважаеми г-н Диамандиев,

Голямата ми заетост не може да бъде убедително оправдание за това, че до днес още не съм изпълнил обещанието си да Ви разкажа спомените си за това, на което станах свидетел преди 20 години и няколко дена по време на X международен конгрес на славистите, който се проведе от 12 до 22 септември 1988 г. в НДК.

На този конгрес бях само зрител, включен от инспектора по литература Бончо Христов в групата делегати от Старозагорски окръг. Много от чутото и видяното през годините е избледняло, но това, което Ви интересува още на първата ни среща в кабинета на Пеньо Терзиев, преди да влезем в залата, където представихте книгата си „Непознатите Кирил и Методий”, не мога и няма да забравя.

Струва ми се, че още тогава Вас Ви впечатли най-напред онова, което се отнася до Дмитрий Лихачов.

От програмата на конгреса знаехме, че още на първото пленарно заседание той ще изнесе доклад, чиято тема не мога да си спомня точно, пък и програмата на конгреса съм забутал някъде. Знаехме, че тя е свързана с проблема за огромната роля на християнската култура в историческото битие на славянските народи и поради това, като се има предвид, че темата за християнството, меко казано тогава, не беше от най-долюбваните, поради това интересът ни беше особено повишен.

За наша изненада той не прочете никакъв доклад. Почудихме се, погадахме и ... позабравихме. И случайно, но тъкмо на време стана случайната ми среща и разговора ми с него.

Когато в секцията, в която някои от докладчиците започна да чете своя доклад, чиято тема не ми беше интересна, излязох в коридора и си поръчах нещо на един от няколкото бара. Изведнъж той се появи, поръча си кафе и направи няколко крачки към най-близката маса, на която

бях седнал. Попита ме на български дали може да седне, аз естествено го поканих и той седна. Помълча малко, после се вгледа в името ми на „табелката” със снимката ми, закачена на сакото ми. Попита ме нещо, доколкото си спомням, за това от къде съм и аз му казах, че съм от онези делегати, които в някаква степен сме нещо като „фон дьо тен” на конгреса. И той, почувствувал разбираемостта ми смущение, поведе разговора. Помня, че започна с това колко велика е нашата средновековна литература, после не зная как заговори за руската интелигенция, за нейната трагична съдба след Октомврийската революция. От него за пръв път чух за лагера на Соловецките острови, който е бил първият от стотиците такива в започналия да се изгражда Архипелаг Гулаг. Каза, че е бил един от първите заточени в него. Подробности за живота си там не помня да е разказвал, но с една едва забележима усмивка ме попита дали зная нещо за униформата на будьоновските конници. Естествено не знаех нищо и той разказа, че това била подготвена за императорските гвардейци униформа, която трябвало да напомня за ризниците и шлемовете на древните руски войни, но и така поради изпреварилата революция не е била въведена. И със същата усмивка каза, че някой в лагера нарекъл тези шапки, поставени на главите на будьоновци, умоотводи.

Смущението ми попремина и се пристраших да го попитам защо не е прочел доклада си на пленарното заседание, като му казах, че интересът към него е бил много голям. Той ме погледна, помълча секунда време и стори ми се с някакъв друг глас каза: „Еще не время”.

Какво е говорил след това не помня. Но години съм се питал какво се крие зад тези негови думи. Питал съм и някои хора, но никой не ми е дал задоволително обяснение. Чух даже някой да вижда намесата на нашата ДС, но не мисля, че той е бил от този тип хора, които биха се страхували. Но кой знае... Парен е човекът, нищо чудно да се е научил да духа.

Наскоро ми беше дадено и друго обяснение..., което изглежда най-достоверно. Решавайки да не прочете доклада си, той е искал да си спести неприятностите, породени от неговите колеги руски слависти. Не е бил достатъчно уважаван от тях, заради това, че толкова високо цени приноса и ролята ни за развитието на културата на славяните и в т.ч. и на Русия, което мнозина руски слависти не смеят още да преглътнат.

Но за това в следващото писмо. Не остават минути за настоящото и свършвам без да го редактирам.

Следва/
Й.Й.

Второ писмо от Йовчо Йовчев

От: „Йовчо Йовчев” <yovchev37@qbv.bg>
До: „Svetoslav Diamandiev” diamonds@mbox.contact.bg
Изпратено: 25 Септември 2009 г. 23:19
Относно: За Кронщайнер, акад. Н.И. Толстой и др.

На едно от заседанията на X Международен конгрес на славистите в София от 14 до 22 септември 1988 г. станах свидетел и на едно събитие, в което участваха знакови фигури от областта на славистиката.

Докладите минаваха един след друг и нищо не предвещаваше това, което се случи. Заседанието може би щеше и да завърши мирно и тихо, ако преподавателка от, до колкото си спомням, Скопския университет не прочете своя доклад, в който се поставяха вече не помня какви точно проблеми, но във всеки случай свързани със спецификата на така наречения македонски език.

Залата се оживи, зачуваха се гласове, някои започнаха да се смеят, но нищо не смущаваше лекторката, която като, че ли нито виждаше, нито чуваше реакцията на много от слушателите. Помня, че един от първите които след прочитането на доклада излязоха на трибуната, беше Иван Кочев. Той естествено направи опит спокойно, до колкото може в подобна ситуация да бъде спокоен, да опровергае нейните аргументи.

На трибуната излезе Ото Кронщайнер. Изключително темпераментно, и той започна с опровержението на „научните” аргументи на авторката. Стигна се до малко комична ситуация. Следвайки точка по точка нейното изложение, той ѝ поднесе като въпрос не е ли всяка посочена от нея особеност на „македонския” език особеност на българския език. Мънкайки, тя се съгласяваше. И когато на края той я попита какъв е тогава този език, за който е говорила, тя каза: „Ами македонски”. Не си спомням какво се случи, но сигурно, предизвикан от репликата на някои от

присъстващите руски слависти, се обърна към тях с изпълнени с искрен, не артистично изигран гняв: „В своето имперско самочувствие всички вие не можете да простите на малкия български народ, че на него в голяма степен сте задължени за писмеността и културата, която днес имате!”

Тръгна към мястото, на което е седял, но след няколко крачки се върна на трибуната и каза: „И в славистиката имате нужда от перестройка”. И си седна.

Когато изрече това обвиняващо „всички вие” от няколко реда зад мен се чу плътен, достатъчно силен, за да се чуе от всички глас: „Не всички, не всички!”

Обърнах се и видях... Толстой! Същото лице, което сме виждали от портретите му от началото на миналия век, същата дълга брада, и същата препасана с шнур позната руска рубашка!

Попитах проф. Димитър Ангелов, до който случайно бях седнал и който също се беше обърнал назад, кой е този човек.

- Проф. Никита Илич Толстой – отговори ми той.

Бях силно впечатлен от думите на този потомък, както научих по-късно, че е на великия руски писател. В началото мислех, че това негово „не всички” означава, че като Дмитрий Лихачов той подкрепя нашите усилия да защитим правото си да искаме да ни бъде признат приносът за духовното развитие на другите народи.

Когато обаче прочетох в БСЭ написаната от него статия за македонския език, се разочаровах и стигнах до извода, че той признава нашия исторически духовен принос, но... не съвсем.

Неприятно и тъжно е когато политически целесъобразното измести науката.

Толкоз. Дано съм изпълнил малка, но първа по време на заявката част от обещанието и дано Ви бъде от полза разказаното.

Но трябва да овладея и използвам Word /?/.

Й.Й.

Ключови думи: славистика, Лихачов, Кронщайнер, македонски, език, Толстой.